

NOTES EXTRETES DE L'OBRA DE FRIEDRICH HOFFMANN

Josep M. SANCHEZ RIPOLLES

El següent treball pretén donar a conèixer una mica més la personalitat de Friedrich Hoffmann. Per això he seleccionat alguns paràgrafs que fan referència a aspectes o a autors de la península Ibèrica. Aquests han estat extrets de les dues obres següents: "Opuscula Medico-Practica seu Dissertationes Selectiores" i "Observationum Physico-Chymicarum Selectiorum Libri III".

Breument farem una semblança de l'autor (1). Friedrich Hoffmann (1660-1742) va ser el gran adversari de Stahl. Nascut a Halle, tots dos havien estat alumnes de Wedels a Jena. Hoffmann seria després alumne del iatrofísic anglès Robert Boyle. L'any 1688 va exercir la medicina a Halberstadt, i sis anys més tard va ser nomenat professor a Halle. L'any 1709 entrà a formar part del cos mèdic de Frederic I a Berlín, però, degut a les contínues intriges, aviat tornà a Halle a on va romandre com professor fins a la seva mort. Hoffmann va ser la persona capaç de tancar en un mateix sistema teòric les antigues teories mèdiques i els moderns progressos de les ciències de la natura. Intel·lectualment estava sota la influència de Leibniz i de Christian Wolff. Es molt característic de Hoffmann donar molta importància a la planificació de l'estat de salut, a les consideracions sobre el grau en què s'havien alterat els normals moviments de l'organisme i al "Tonus" dels teixits.

"Opuscula Medico-Practica seu Dissertationes Selectiores" (Venetiis, MDCCXXXVIII) (2).

Dissertatio IV. (Sobre la dependència medicamentosa)

... El mateix Sèneca ja ho va dir a l'epístola II: "no hi ha res que impideixi tant la salut dels malalts com el canvi freqüent de remeis".

Disertatio V. (Sobre el valor dels medicaments en les malalties).

Qui ignora que les faves de Sant Ignasi, fins i tot avui, són recomanades per molts metges com antièpilèptiques i antitèrmiques.

Disertatio VIII. (Sobre l'ús terapèutic de la meravellosa llet de somera)

D'entre els més moderns que afirmen, mitjançant acurades observacions, que la llet, sobretot la de somera, serveix de consol pels artrítics i pels que pateixen de podagre, tenim a Gabriel Fonseca, Hollerius, Ballonius, Baglivus, Sydenham... i d'altres.

Dissertatio IV. De cas II. (Sobre el recte ús de l'escorça de Xina pel tractamet de les febres intermitents).

Bartolinus ens recorda que el cardenal De Lugo, a més de mil testimonis més, va curar amb aquesta escorça de Perú les febres quartanes l'any 1653. El mateix diu del gran metge Fonseca, el qual estudià aquesta escorça i va treure en conclusió que es tractava de quelcom no sols innocu sinó molt saludable.

Dissertatio VII. (Sobre l'abús i el perill dels remeis bons).

17. La sucada que se'ns ha portat des d'Espanya constitueix una beguda deliciosa que, pels seus ingredients, fa tornar el cos tant més plaent quant més insensible hi sigui.

20. L'autor que diu no ser convenients els suc de carn pels que han estat ferits greument al cap és Arcaeus (3), famós autor de "De recta curandorum vulnerum ratione", el qual al llibre I, pàg. 53, se'ns mostra amb aquestes paraules: l'ús del suc de carn ha de prohibir-se en els que han sofert greus ferides al cap, donat que sol ser molt nociu.

"Observationum Physico-Chymicarum Selectiorum Libri III" (Venetiis, MDCCXL) (4).

Lib I. Obs XXIV. (Història del vi Tockaviens d'Hongria).

Els pagesos de les illes Canàries solen preparar uns vins de la mateixa qualitat, que es diuen també a Espanya vins de tinto i vins d'Alacant. La causa del seu dolçor no és pas natural sinó artificial, mitjançant el foc i la calor produeixen aquest efecte tan peculiar.

Lib II. Obs XVI. (Animadversió físico-química a la sal comuna).

En quant a la sal marina, això interessa molt als països mediterranis, Espanya i França, donat que allà una lliura d'aigua de mar proporciona una altra sal. A on millor la preparen és en Espanya a Cadis i a Sant Lucas, en Portugal a Setúbal i Sant Hubes, en França a Rochelle.

NOTES

(1) Meyer-Steineg Th.; Sudhoff K. "Illustrierte Geschichte der Medizin". Stuttgart, Gustav Fischer Verlag, 1965.

(2) "Opuscula Médico-Practica seu Dissertationes Selectiores". Antea de versis temporibus editae nunc revisae & auctiores. Friderici Hoffmanni Consilarii Regis Intini et Archiatri. Viro Illustriss. atque Excellentiss. Domino Samueli de Coccei Potentissimi Prussorum Regis.

Dissertatio IV. (De prudenti medicamentorum continuatione).

"... Ipse Seneca Epist II. Nil aeque, inquit, sanitatem aegrotentium impedit, quam remedium cerebra mutatio.

Dissertatio V. (De vera medicamentorum in morbis virtute).

Fabam S. Ignatti hoc etiam tempore a plurimis medicorum ceu antepilepticum & antifebrile celebrari quis ignorat.

Dissertatio VIII. (De mirabili lactis asinini in medendo usu).

Ex recentioribus Gabriel Fonseca, Hollerius, Ballonius, Baglivus, Sydenham ... aliique plures, lac, maxime asininum, arthriticorum et podagricorum solatium compluribus exemplis et accuratis observationibus esse affirmant.

Dissertatio IV. De cas II. (De recto corticis Chinae usu in febribus intermittetibus).

Bartholinus Cent V, hist 50, Cardinalem de Lugo, plus mille testimonia, hoc cortice (peruvianis) anno MDCLIII, quo quartanae duplices et simplices grassatae, curatorum habuisse, memorat. De Fonseca vero, celeberrimo fuit aevi medico, ibidem refert, quod exploraverit nostrum corticem eundemque non innoxium tantum, verum etiam saluberrimum deprehenderit.

Dissertatio VIII. (De remediorum benignorum abusu et noxa).

(17). Succolada ex Hispania ad nos delata deliciosum constituit potum, qui ob praestantissimae virtutis et temperatioris naturae ingredientia corpori plus amicus, quam insensus est.

(20). Neque jura carniū convenire iis, qui graviter in capite vulnerati sunt, auctor est Arcaeus egregius Auctor, quo non facile quis curatis de recta curandorum vulnerum ratione scripsit, qui Lib I p. 53, in haec verba erumpit: jure carniū interdicendum omnibus, qui gravia capitis vulnera patiuntur, utpote quod nocere vehementer soleat.

3. Francisco Arceo (1493-1580) es va graduar a Alcalà i va ser metge del monestir de Guadalupe. L'obra a què es refereix Hoffmann va ser publicada l'any 1574. L'ús de digestius en el tractament de les ferides del crani, per intentar produir la supuració, va ser un tema molt controvertit des de l'època grega i sobretot a l'edat mitjana. Francisco Arceo va ser el gran cirurgià del segle d'or espanyol.

4. "Observationum Physico-Chymicarum Selectiorum Libri III". In quibus multa curiosa experimenta et lectissimae virtutis medicamenta exhibentur.

Lib I. Obs XXIV.- (Historia vino Tockaviensis Hungarici cum ejus indole, genesi ac virtute).

Aedem eucheiresi in insulis Canariensibus vina, quae dicuntur item Hispania, vina de Tint, de Alicante incolae solent. Causa igitur durabilis illius dulcedinis non est a natura, sed dependet ab artificio, ab igne nempe et calore, qui hunc peculiarem effectum producit.

Lib II. Obs XVI.- (Animadversiones physico-chymicae de sale communi).

Quod attinet ad sal marinum, illud suppeditat maxime mediterraneum, Hispanicum ac Gallicum, siquidem libra una aquae marinae unciam unam salis largitur. Optimum praeparatur in Hispania zu Gadix, zu St. Lucca, in Portugalia zu Sedubal und St. hubes, in Gallia zu Rochelle.

Assenyalem, com curiositat, els germanismes "zu" i "und" de l'última frase.